

TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİNDE SEYYİD BATTAL GAZİ - HACI BEKTAŞ VELÎ BAĞLANTISI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI

İlyas Küçükcan*

ÖZET

Sekizinci yüzyılda yaşamış halk kahramanı ve İslam mücahidi Seyyid Battal Gazi ile 13. yüzyılda yaşamış olan Anadolu aydınlanmacısı Hacı Bektaş Velî arasında hem zaman hem de misyon/vizyon açısından büyük farklılıklar vardır. Ne var ki gelişen zaman içinde onların aynı kültür potası içinde birleştirildiği görülür. Bir bütünleşme ve kaynaşma söz konusudur. Bu bütünleşmeden hiç kuşkusuz Battal Gazi'nin haberi yoktur; ama Danişmentliler ile Anadolu Selçukluları ve Hacı Bektaş Velî başlı rol oynamışlardır. Özellikle 13. yüzyılda Hacı Bektaş Velî'nin burada (külliye) bir zaviye açmasıyla Seyyid Battal Gazi ocağının şeyhi, Azam Baba unvanıyla tüm Kalenderî şeyhlerinin en itibarlısı olarak kabul edilmiştir. Günümüzde de Seyyid Battal Gazi ve külliyesi insanları çevresinde toplayan, onları ortak duygular etrafında yakınlaştıran bir işlevi yerine getirmektedir. Artık gücü ve kılıcıyla "Kostan'ı, Bizans'ı sarsıp, atı "Devzade Aşkarla surlardan uçup, burçları geçen" Battal Gazi gündemde değildir. Yaklaşık 800 yıldır adına yapılmış külliye- de ebedî sessizliği ve saygınlığı içinde halkın gönlünde, sevgisinde yaşayan bir Seyyid Battal Gazi vardır.

* Araştırmacı-yazar.

Anahtar Kelimeler: Akrenion¹, Seyitgazi², Kalenderîlik³, Vilayetname⁴, Hacı Ekber⁵, Azam Baba⁶.

Giriş:

Toplumların kültürel varlıklarını oluşturan parçaların her biri saygıya değerdir ve vazgeçilmezdir. Onlar, değerlendirilirken gerçeklerle çelişen duygusallıkların, gereksiz kimlik tartışmalarının, kısır soy sop çekişmelerinin dar kalıpları içinde kalınmamalıdır.

Bu bakış açısı kültürel gelişmeyi ve toplumsal kaynaşmayı engelleyebileceği gibi söz konusu değerlerin yanlış algılanmasına ve işlevselliklerinin azaltılmasına da neden olabilir. Kültürel değerler tarihsel gerçeklik zemininde ulusal, evrensel ve toplumsal boyutlarıyla ele alındıklarında beklenen yararı sağlarlar.

Bu anlayıştan hareketle Seyyid Battal Gazi'yi bin yılı aşkın süredir bizi onurlandıran ve kültürümüzü zenginleştiren edebî konuklarımızdan biri olarak görüyoruz. Hacı Bektaş Velî'ye bakışımız da bu çerçevededir.

Değindiğim yaklaşım içinde sözü edilen bağlantı, tarihsel gelişim sürecinde küçüm-senmeyecek bir aşamadır ve irdelenmesinde yarar vardır.

¹ Bizanslılarla Emevîler arasında 740 yılında Afyon yakınlarında yapılan savaş.

² Eskişehir'in tarihî ilçesi ve ilçe merkezi.

³ 13. yy'dan başlayarak Anadolu'da yaygın olarak görülen sufi tarikatı.

⁴ Hacı Bektaş Velî'nin ölümünden yaklaşık 150 yıl sonra onun adına yazılan Velayetname.

⁵ Kalenderî dervişlerinin her yıl Seyyid Battal Gazi dergâhında bir araya gelmeleri ile yaşanan inançsal tören.

⁶ 13. yy'da Seyyid Battal Gazi ocağının şeyhine verilen unvan.

İncelememizin olabildiğince tarihî temellere oturtulmasına, yaşayış kesitlerinin nesnel olarak yansıtılmasına özen gösterilmiştir. Bu arada yazılı kaynaklar yanında tanındıkların ve birikimlilerin görüşlerine de yer verilmiştir.

Tarihsel Bağlantı

Seyyid Battal Gazi (674/680-740) 7. yüzyılın sonları ile 8. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı bilinen ve Malatya serdarı Hüseyin Gazi'nin oğlu olarak kabul edilen bir halk kahramanıdır. Adı dilden dile, ünü kuşaktan kuşağa yayılan Seyyid Battal Gazi'nin kimliği ve soy geçmişi konusunda farklı bilgiler verilmekte, tartışmalar yaşanmaktadır. Onun tartışılmayan yanı ise Anadolu'da yaşamış bir İslam savaçısı olduğudur. Arapların Anadolu seferlerine katılmış, Bizanslılarla yapılan çarpışmalarda üstün yararlılıklar göstermiş ve Akrenion (Akrenios) savaşında şehit düşmüştür (740). Mezarı Seyitgazi'de adına yapılmış türbededir (Küçükcan, 2004: 10).

Hacı Bektaş Velî (1209-1271) ise, 13. yüzyılda yine Anadolu'da yaşamış, düşünce ve görüşleriyle geçmişi ve günümüzü etkilemiş bir halk önderi ve düşünürüdür. Sevgiye, barışa ve hoşgörüyeye dayalı öğretisiyle büyük kitleler tarafından benimsenmiş bir gönül eridir.

Aynı coğrafyada yaşamalarına karşın aralarında yaklaşık 400 yıllık bir zaman farkı bulunan ve genelinde biri savaççı, diğeri barışçı olarak tanınan iki ünlü arasında bir bağlantıdan söz etmek ilk anda şaşırtıcı gelebilir. Ama adı geçen ilişkinin Hacı Bektaş Velî tarafından tek yanlı olarak gerçekleştirildiği dikkate alınınca nasıl bir bağlantıdan söz edilmek istendiği de kolayca anlaşılır.

Yeri gelmişken belirtelim ki bize göre bağlantı, bir yandan Anadolu'nun inançsal, dolaşısıyla da toplumsal yaşayışında farklı bir yaklaşımın aşamalarından birini oluştururken, öte yandan da Seyyid Battal Gazi'nin yeni bir kimlik ve kişilikle tanınmasının, benimsenmesinin yolunu açmıştır.

Gelişmeler ve Yansımaları

Bilindiği gibi Türk dünyasında olduğu kadar Arap âleminde ve bazı Hristiyan topluluklarında bir yiğitlik ve kahramanlık sembolü olarak bilinen Seyyid Battal Gazi'nin tarih sahnesine çıkışındaki misyonu, İslamiyet'in yayılmasına ve güçlenmesine hizmet edecek bir cihat anlayışı içinde şehitlik ya da gazilik mertebesine ulaşmaktır. Kimliğiyle ilgili tartışmalar bu durumu değiştirmemiştir.

Nitekim tarihî bilgiler onun Emevîler döneminde yaşadığını, önemli görevlere getirildiğini, Emevî ordusunda çarpışırken ideali uğruna şehit düştüğünü gösteriyor. Bu durum, ömrü misyonuna uygun bir sonla noktalanmış bir İslam kahramanı ile karşı karşıya olduğumuzu ortaya çıkarıyor.

Konuya biraz daha yakından bakalım.

Seyyid Battal Gazi'nin dünyamızdan ayrılışının üzerinden yaklaşık 1250 yıl geçmiştir. Ama o hâlâ yaşıyor ve inançsal, hatta kültürel nitelikli olarak bazı kesimlerin yaşayışında belirli alanlarda da olsa etkisini sürdürüyor. Oysa onun tarih sahnesine çıkışındaki misyonu artık gündemde değildir.

Öte yandan İslamî dönemde oluşan efsanevî kişiliğinin tek başına onu bugünlere taşımaya yetmeyeceği de bir gerçektir. Öyleyse ister istemez nedir onu yaşatan sorusu akla geliyor. Düşünceleri ve ondan kaynaklanan yönlendirici fikirleri mi, inançsal yorumları, felsefî görüşleri veya tasavvufî yaklaşımları mı, diye soruyoruz.

Ne yazık ki Seyyid Battal Gazi'nin şahsında bu sorulara şimdilik olumlu yanıtlar alamıyoruz; ama, hâlen halktan biri olarak insanlara verdiği güvenle onların sırlarına, sorunlarına ortak, dileklerinin gerçekleşmesine aracı olan bir başka Seyyid Battal Gazi'nin yaşadığını da açıkça görüyoruz.

Demek ki günümüze ulaşan uzun zaman sürecindeki boşluk, bir başka değerle doldurulmuş, bir dönüşüm yaşanmıştır.

Dönüşümün temelinde Anadolu Selçuklularının bu toprakları yurt edinme politikalarının bulunduğu biliniyor. O dönemde Seyyid Battal Gazi'nin kitlelere vereceği uğraşı gücünün ve başarıma istencinin de elbette görmezden gelinemeyeceği açıktır.

Bunu iyi değerlendiren Anadolu Selçukluları onun manevî gücünü harekete geçirmek amacıyla külliye'nin çekirdeğini attılar. Böylece Battal Gazi için efsaneden abideleşmeye geçiş dönemi başlamış oldu. Bir başka deyişle Anadolulaştırma sürecine girildi.

Konumuzu oluşturan bağlantı böylesi bir ortamda ve belirtilen tarihi zemin üzerinde kurulmuştur. İlk buluşmanın 13. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleştirildiği dikkate alınınca Anadolu'nun siyasal ve yönetsel açıdan karışıklık içinde olduğu bir döneme rastladığının da göz ardı edilmemesi gerekiyor.

Babaî ayaklanmasının ardından gelen Köseadağ yenilgisi (1243) ve Moğol egemenliği sonucunda Anadolu Selçuklularının yönetim erkini yitirdiği bir ortam söz konusudur o dönemde.

Hacı Bektaş Velî'nin bir grup taraftarıyla birlikte Seyyid Battal Gazi türbesini ziyaretıyla başlayan Vilayetname'de "... Hacı Bektaş Haydariyesiyle, Torlağıyla, Işığıyla geldi..." sözleri ile anlatılmaktadır (Gölpınarlı, 1992: 72).

Vilayetname, buluşmayı efsanevî bir anlatımla dile getirmektedir. Anlatıma göre de buluşmanın ana etkenini soy yakınlığının oluşturduğu anlaşıyor. Nitekim Hacı Bektaş Velî'nin Seyyid Battal Gazi'yi "Essalamü aleyküm ey suyum başı" sözleri ile selamladığı, sandukadan da "Aleykümselâm ey ilim şehrim", yanıtının geldiği belirtilmektedir (Korkmaz, 1995: 133).

Bu bilgiler Vilayetname kaynaklı olarak Evliya Çelebi başta olmak üzere çeşitli yazarlar tarafından da dile getirilmiştir (Yardımcı ve arkd.,1992: 27).

Selamlama sözlerinin, kurulmak istenen soy yakınlığının ilk belirtileri olduğu sonraki gelişmelerde açıkça ortaya konmaktadır. Yukarıda değinildiği gibi henüz kanıtlanmamış olmakla birlikte Alevî-Bektaşî kesimince yaygın olarak benimsenmiş soy geçmişi inancı şöyledir.

Hacı Bektaş Velî'nin On iki imamdan Musa-i Kâzım yoluyla İmam Hüseyin'e ve Hz. Ali'ye, Seyyid Battal Gazi'nin de yine on iki imamdan Zeynel Abidin ve Cafer-i Sadık yoluyla Hasan Hüseyin'e ve Hz. Ali'ye ulaştığı kabul edilmektedir.

Günümüzde belli kesimlerce tartışılmazlığını koruyan bu inanışın, belirtilen buluşmanın asıl dayanağını oluşturduğu bir gerçektir; ama bağlantının kısa zamanda bir diğer alana kaydığı da bir başka gerçek.

Bu yönelmenin Hacı Bektaş Velî tarafından planlanarak mı yapıldığı ya da Anadolu'nun karışık ortamında olayların kendiliğinden mi o yöne kaydığı pek bilinmiyor.

Ziyareti takiben Hacı Bektaş Velî'nin külliye'de yaptığı ilk işlerden birisi, burada bir Kalenderî zaviyesi açmak olmuştur (Ocak, 1992: 189). Bir diğer iş de külliye'yi sahiplenmesidir. Vilayetname'de ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde verilen bilgiler, Hacı Bektaş Velî (1209-1271)'nin Orhan Gazi (1288-1359) ile görüşerek külliye'nin imarını ve buraya bazı gelirlerin bağlanmasını istediği şeklindedir. Ancak; yukarıdaki tarihler dikkate alınınca bu görüşmenin taraflarından birinin Orhan Gazi'den başkası olması gerektiği kolayca anlaşılmaktadır.

Kayı boyunun 1299'dan önce yöreye geldiği, öte yandan Vilayetname'ye ve Âşık Paşazade tarihine göre Hacı Bektaş'ın "Osmanoğulları'ndan hiçbirisi ile görüşmediği" (Gölpınarlı, 1992: 125) kaydı dikkate alınınca

söz konusu kişinin Osmanlıların atası Ertuğrul Gazi (yaklaşık 1198-1285) olabileceği akla yatkın görülmektedir. Hatta bu kişinin Ertuğrul Gazi olduğunu kaynak göstererek ileri sürenler de vardır (Öz, 1999: 25-31).

Türbenin ve zaviyenin, hatta külliyeinin daha sonraki süreçte varlığını korumasını sağlayacak bazı gelirlere kavuşması ise bağlantının getirdiği ilk olumlu sonuçlardan birisidir. Gelirlerin neler olduğunu, nasıl kullanılacağını ve yüzlerce yıl devam ettiğini belgelerden ve külliyeindeki Bektaşî tekkesinin son postnişini ve Seyyid Battal Gazi'nin 79. göbekten torunu olduğu belirtilen Hakkı Aydoğdu (1901-1999) dedenin de tanıklığından öğreniyoruz (Küçükcan, 1999: 23).

Hacı Bektaş Velî'nin külliyeinde açtığı zaviyenin işlevine ve yaşayışına yansıyan etkilerine ilişkin olarak efsanevî yaklaşımların dışında Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak'ın ve Prof. Dr. Irene Melikhof'un eserlerinde ayrıntılı bilgiler verilmektedir (Ocak, 1998: 97-228; Melikhof, 1998: 175-209).

Bunlardan çıkarılan sonuçları aşağıdaki başlıklar altında toplayabiliriz:

1. Seyyid Gazi zaviyesi, Kalenderî zaviyelerinin en itibarlısı ve en üst düzeyde olanıydı.
2. Cuma günleri burada büyük ayinler yapıldığı gibi her yıl Kurban Bayramı'nda Hacılar Bayramı adıyla yapılan ve Hacı Bektaş Velî tarafından tesis edildiği bilinen büyük ayine tüm Kalenderî önderleri ve kalabalık topluluklar katılıyordu.
3. Hacı Bektaş Velî başta olmak üzere tüm Kalenderîler ve diğer önderler Seyyid Battal Gazi'yi en büyük pir olarak kabul etmişlerdi.
4. Zaviyedeki şeyhe Azam Baba, yılda bir yapılan büyük ayine de Hacc-ı Ekber denilirdi.
5. Kalenderî dervişleri, kendilerini Seyyid Battal Gazi'nin evladı sayarlar ve sürekli seyahat ederlerdi.

Bu özet bilgiler, Hacı Bektaş Velî-Seyyid Battal Gazi bağlantısının boyutlarını ve inançsal yaşayışa etkisini ortaya koymaktadır.

Bağlantının yaşayıştaki yansımaları ise şöyle sıralanabilir:

Bağlantı ile ortaya çıkan yaşantılar 17. yüzyıla kadar Kalenderîlik çerçevesinde, 17. yüzyıldan itibaren de Bektaşî tekkesi kapsamında zaman bağlantılı değişikliklerle devam etmiştir.

Tüm bu yaşantıların merkezinde dokunulmaz saygınlığı ile Seyyid Battal Gazi adı yer alırken, başlatıcı ve yönlendirici olarak da Hacı Bektaş Velî, zihinlere ve gönüllere yerleşmiştir.

Bu birliktelik geniş kitleleri yaygın ve sürekli olarak etkilemiş, zaviye ve tekkeler çevresinde her iki ünlüye gönül veren, yürekten bağlanan ve Seyyid Battal Gazi'yi yeni kimliği ile benimseyen büyük bir kitle oluşmuştur. Bu kitlenin hemen tamamı Alevî-Bektaşî inançlılardandı. Değişim, beraberinde Seyyid Battal Gazi'yi "Alplikten-Erenliğe" giden bir çizgiye oturturken, ona Alevî-Bektaşî kültürü çerçevesinde olağandışı yeni özelliklerin de izafe edilmesine neden olmuştur.

Zaviyenin, merkezi yöntemle ilişkileri başlangıçta belirgin bir saygınlık içinde yürürken 16. yüzyılın başlarından itibaren gelişen siyasî olaylarla bağlantılı olarak karşılıklı güven sarsılmış, ilişkilerde de geniş etkili olumsuzluklar meydana gelmiştir. Bu sonuçta yönetimin aşırı kuşkucu ve önyargılı yaklaşımı kadar zaviyede veya tekkedeki yapılaşma ve kadrolaşma bozukluğunun, buna bağlı olarak da amaç dışı bir yaşayış biçiminin benimsenmesinin etkisi olduğu da tarihsel bir gerçektir.

Bağlantı, toplumsal açıdan da önemli ve yararlı sonuçlar getirmiştir. Her şeyden önce Türkmen Alevîsi ağırlıklı olmak üzere yörede yeni yerleşimler olmuştur. Çeşitli kaynaklarda yer alan bu oluşumun günümüze kadar ulaşan

somut belirtileri de vardır (Kılıç ve Arkd., 2007: 57).

Aşağıdaki satırlar değişimin ilk bilgileridir “... Hacı Bektaş Velî’den alınan işaret ile Orhan Gazi külliyyeyi onarttırarak bakıma aldırılmış, Seyitgazi’yi de imar ettirerek 1000 hane Türkmen halkının yerleştirilmesini gerçekleştirmiştir (Yardımcı ve Arkd., 1992: 21).

Vilayetname’de ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde de bu duruma yer verilmektedir.

Ayrıca bağlantının gelişim sürecinde yakın çevrede Sücaaddin-i Velî, Üryan Baba, Melik Gazi gibi yeni zaviyeler kurulmuştur. Bunların dışında, yörede tekke ya da yatır olarak nitelendirilen ve baba veya dede unvanlarıyla anılan kutsallaştırılmış yerler de dikkat çekecek kadar çoktur. Bunların hemen tamamı Alevî-Bektaşî köylerinde veya onların yakınlarındadır. Bu çerçevede Karaman tekke, Arap Dede tekkesi, Elsim tekke, Gaip Erenleri tekkesi ilk akla gelenlerdir. Yine, Eskişehir ili sınırları içinde yer alan Alevî-Bektaşî köylerinin büyük çoğunluğunun Seyyid Battal Gazi külliyesine yakın yerlerde kurulmuş olmaları bağlantının günümüze yansımış bir diğer somut sonucudur. Bunların hemen tamamı Seyitgazi’ye ya da merkez ilçeye bağlı köylerdir.

Bağlantıya bir de Battal Gazi yönünden bakmaya çalışalım.

Bağlantıdan kazançlı çıkanların başında Seyyid Battal Gazi gelmektedir. O, bu değişim aşamasında kazandığı Seyyidlik unvanıyla saygınlığını daha da arttıran bir kimlik kazanırken en büyük pir göreviyle de kendisini yüzyıllara taşıyacak bir işlevselliğin sahibi olmuştur.

Bu değerlerin çerçevesinde ortaya çıkan yeni oluşumlarla O, bir yandan ermişliğini pekiştirirken, öte yandan da Külliyesi ile birlikte kılıcını ve ününü güçlendirmiştir. Ama unutulmamalıdır ki bunların hiçbirini O, ne istemiştir ne bilgisi vardır. Bütün bunlar Arap-

ların sahip çıkmadığı bir yüce insanın Anadolulaştırılması evrelerinin getirdiği sonuçlardır.

Hacı Bektaş Velî’nin başlattığı ve yön verdiği bu gelişim çok yönlü olarak yüzyıllar boyu varlığını ve etkisini sürdürmüştür. Gelişim, kendi içinde bazı acılar ve sıkıntıları içermesine karşın, kültürümüzü ve inanç dünyamızı zenginleştiren öğeleriyle de yararlı sonuçlar vermiştir. Bunun örneklerini edebiyatta da görebiliriz. Sunacağımız birkaç kısa örnek, bir fikir vermeye yetecektir sanırım.

Pir Mehmet Dede’nin aşağıdaki dörtlüğü Battal Gazi’nin söz konusu bağlantı sonucu benimsenen kimliğini anlatmaya yetmiyor mu?

*“Seyit Battal Gazi, pirim Ali’dir,
On iki imam nesli gerçek Velî’dir,
On sekiz bin âlem ismi doludur,
Seyit Battal Gazi efendim medet”*
(Küçükcan, 2004: 68).

Yine İlhami Dede’nin bir nefesinden alınmış bölüm, bağlantının kapsamını anlamlı bir şekilde dile getiriyor.

*“Battal Gazi, Hacı Bektaş geldiler
Sarı Saltık Urum ele saldılar,
Çok şükür dertlere derman buldular,
Tavafın kabuldür abdal dediler.”* (Küçükcan, 2004: 73).

Bağlantının günümüz yaşamına yansıyan görüntülerinden bazı örnekleri de şöyle sıralayabiliriz:

Öncelikle Alevî-Bektaşî inançlıların Hacı Bektaş Velî ve Seyyid Battal Gazi merkezli olarak külliyyeye bağlılıkları ve saygınlıkları günümüzde de etkin biçimde sürmektedir. Her fırsatta bireysel ve toplu ziyaretlerde bulunma, adak ve dilek kurbanı geleneklerini Seyyid Battal Gazi’nin huzurunda gerçekleştirmek uygulamaları yoğunlaşarak devam etmektedir. Ayrıca her yıl belirli zamanlarda yerine getirilen Abdal Musa, Sücaaddin Velî, Karaca Ahmet Sultan, Şahkulu günlerine katılan top-

luluklar kalabalık gruplar hâlinde Seyyid Battal Gazi'ye uğrarlar, türbeyi ziyaret ederek kurbanını kesip, niyazlarını yaparlar ve semah gösterileri ile konukluğu tamamlarlar. Onlar, uğradıkları ya da geldikleri yerlerden derledikleri iletileri Battal Gazi'ye sunarak ondan edindiklerini de Hacı Bektaş Velî'ye ulaştıran gönül yoldaşlarıdır sanki.

Seyyid Battal Gazi külliyesinde yaşatılan ritüellerin hemen tamamı Alevî-Bektaşî kültür ürünleridir. Örneğin:

Yakın yıllara kadar varlığını korumuş muharrem kurbanı ve aşure dağıtımı geleneği yaygınlığı olan bir uygulamadır. Günümüzde bu uygulama genelde adak kurbanı ve lokma dağıtımı çerçevesinde yürütülmeye çalışılmaktadır.

Hacı Bektaş Velî'ye ait olduğuna inanılan ve dolayısıyla niyaz edilen diş ve parmak izleri yeri günümüzde de kutsanmaktadır.

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Ama hangisi olursa olsun tüm niyazlar ve ziyaretler Alevî-Bektaşî kültürünün değişmez görüntüleri olan ve eşikten başlayarak menziline kadar diz üstü ulaşma ve Allah, Muhammed, Ali üçlemesiyle niyazı tamamlama ve arkasını dönmeden ziyaretten ayrılma biçiminde yerine getiriliyor.

Bunların dışında külliye; camisi ve tekke-siyle, medresesi ve semahanesiyle, manastır kalıntısı ve kırklar meydanı ile Elenora'sı ve Kadıncık Anası'yla insanlara çok şeyler söyleyen bir hoşgörü merkezidir. Orası, hiçbir ayırım gözetmeden herkese açıktır. İnancı, anlayışı ne olursa olsun herkes kendisi için bir şeyler bulabilir. Farklı ritüelleri bir arada hep görebilirsiniz.

Külliye de hemen her zaman insanlar vardır. Ama sanki geçmişi anımsatırcasına cuma günleri ile özellikle Kurban Bayramı'nda, Nevruz ve Hıdırellez gibi belirli günlerde Battal Gazi'yi anma etkinliklerinde külliye'nin büyük avlusu gönül dostları ve katılımcılar ile dolar.

Orada bir araya gelenler yıllardır tanışıyorlarmış ya da çeşitli yakınlıklar söz konusuymuş gibi sevecen ve hoşgörülü yaklaşımlar içindedirler. Kaynaşmış ve bütünleşmiş bir yaşayış sergilerler. Hacı Bektaş Velî'yi günümüzde de yaşatan anlayış bu değil midir?

Artık "Bizans'ı, Kostanı sarsan, Aşkar'ıyla surları aşp, kılıcıyla İslam'ı kurtaran "Battal" gündemde yoktur. Hacı Bektaş Velî ve ardılarının "Kalenderîkleri, Haydarîlikleri ya da cihar-ı darp olup olmadıkları insanları pek ilgilendirmemektedir.

Hem Hacı Bektaş Velî hem de Seyyid Battal Gazi sonsuz ve anlamlı sessizliklerinde kendilerine uygun görülen kimlikleri ve seçkin kişilikleri ile ermişlikleri ile bugünlere ulaştırdıkları iletileri ile algılanıyorlar ve öyle yaşıyorlar gönüllerde.

Sonuç

Buraya kadar açıklananlara, yazılanlara bakınca anlıyoruz ki başlangıçtakinden çok farklı bir Seyitgazi ile karşı karşıyayız. Yapılanlar, yaşananlar O'nun İslam mücahitliği ve halk kahramanlığı kimliğinin çok ötesine geçmiş yaşantılar ve değerlendirmelerdir.

Görünüyor ki halkla bir bütünleşme, kaynaşma ve yaşayışın bir parçası olma söz konusudur.

Halkımız değişen zaman içinde önce söylencelere bağlı olarak sonra da kendi değerlendirmeleri çerçevesinde Seyyid Battal Gazi'ye yeni kimlikler ve olağanüstü özellikler izafe ederek onu, yakınlarını, külliyesini, inancının ve yaşamının bir parçası durumuna getirmiş, onları kültürlerine katmıştır.

Bize göre bu değişimin temelindeki en önemli etken Hacı Bektaş Velî'nin gerçekleştirdiği bağlantıdır. Bugün yaşananlara bakınca anlıyoruz ki O, Seyyid Battal Gazi külliyesinde de yüce kişiliğine yaraşanı yapmıştır ve orada da yaşamaktadır.

KAYNAKLAR

- GÖLPINARLI, Abdülbaki (1992): Menakıb-ı Hacı Bektaş Velî Vilayetnamesi. İnkılâp Kitapevi, İstanbul.
- KILIÇ, Filiz ve Ark. (2007): Horasandan Anadolu'ya Alevîlik-Bektaşîlik. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KORKMAZ, Esat (1995): Vilayetname, Ant Yayınları, İstanbul.
- KÜÇÜKCAN, İlyas (2009): Nacolea'dan Seyitgazi'ye Seyyid Battal Gazi ve Külliyesi, Doğan Of. A. Ş., İstanbul.
- MELİKHOF, Irene (1998): Efsaneden Gerçeğe Hacı Bektaş Velî, Cumhuriyet K. İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1992): Kalenderîler, TTK Yayınları, Ankara.
- ÖZ, Baki (1999): Osmanlı Devleti'nde Alevî ve Bektaşî Çev. Rolü, Yol Dergisi S. 25.
- YARDIMCI, Mustafa ve Ark. (1992): Tarihi, Kültürü, Turizmi, Folklorü ile Seyitgazi, Ajans Türk Matbaası, Ankara.

DIE VERBINDUNG ZWISCHEN SEYYID BATTAL GAZI UND HACI BEKTAŞ VELİ IN DER GESCHICHTE UND IHRE REFLEXIONEN IN DIE GEGENWART

İlyas Küçükcan

Inhalt

Es herrschen große Unterschiede zwischen Seyyid Battal Gazi, der im 8. Jahrhundert als Volksheld und islamischer Glaubenskämpfer bekannt war, und Hacı Bektaş Velî, der im 13. Jahrhundert als der Aufklärer Anatoliens galt. Diese Differenzen

begründen sich sowohl in den unterschiedlichen Epochen, in denen beide lebten, als auch deren Missionen und Visionen. Infolge geschichtlicher Entwicklungen ist allerdings von einer gegenseitigen Vervollständigung und Verschmelzung in ein und derselben Kultur zu sprechen, die Battal Gazi zweifellos natürlich nicht erlebte. Die Hauptrolle dieser Verschmelzung spielten damals Hacı Bektaş Velî, die Danischmenden und anatolische Seldschuken. Insbesondere als Hacı Bektaş Velî im 13. Jahrhundert ein Derwischkloster (Komplex) gründete, wurde Battal Gazi als Azam Baba (höchster Klostervorstand) ernannt und somit als der angesehenste Kalenderi-Scheich anerkannt. Auch heute ist Seyyid Battal Gazi und sein Derwischkloster ein Zentrum, das Menschen in Gleichgesinnung miteinander verbindet. Jetzt ist nicht mehr der „Konstantinopel, Byzanz erschütternde“ und seinem Pferd „Devzade Aschar über Festungsmauern fliegende und Festungstürme überwindende“, sondern der seit ca. 800 Jahren in dem für ihn erbauten Komplex des Derwischklosters in ewiger Ruhe liegende und im Herzen der Menschen fortlebende Seyyid Battal Gazi aktuell.

Schlüsselwörter: Akrenion, Seyitgazi, Kalenderi, Vilayetname, Hacı Ekber: Jährlich tagende religiöse Zusammenkünfte der Kalenderi-Derwische im Seyyid Battal Gazi Derwischkloster. Azam Baba: Im 13. Jahrhundert verliehene Titel an den Nachfolger von Seyyid Battal Gazi.